

ISAAA

senefen sibayelemanenw (PGM) senenen n'u jagolen cogoya kunbabaw diµe kɔfɔ: 2008 san. 2008 Par Clive James

Nin ye 2008 san senefen sibayelemanenw (PGM) 2 cogoya kunbabaw kunkanko la kunbabaw ye fɛsefɛsɛli kɛlɛn kɔfɛ, a *be* cogo min ISAAA 39 (<http://www.isaaa.org>) kɔfɔ. Ka da sɔɔ barikamaw kɛli kan nafoloko, sigida laminiko ni hadamadenya ko nasira la, cikɛlaw ye belebele fara senefen sibayelemanenw (PGM) seneni kan 2008 san na, ka *dɛ* fara taari senetaw hake kɔɔ kan. 0 cikela ninnu hake tɛmena hake kɔɔlenw kan fo ka se cikela miliyɔn 13,3 ma, cikɛla belebele fara cikɛla misen kan. µetaa jateminɛna ko werɛw la n'o ye *dɛ* farali ye jamanaw hake kan, jamana minnu *be* ka PGM sene; µetaa fanga bonyara farafin jamanaw kɔfɔ, yen min laµiniw tɛ ko nɔɔnw ye sɔn ka ke µagamini ma siko la ; PGM senefen kuraw donni ba la. Ninnu ye wasalisiraw ye minnu barika ka bon; ka d'a kan PGM ye sira ye minnu *be* fura sɔɔ laµini gɛlɛn caman na, diµemɔɔw ka kan ka laµini gɛlɛn minnu lateme : balo ni fumafɛnw sɔnɔli lakanani ; balow sɔnɔɔw ; kow kɛli badabada ye; faantanya ni kɔnɔɔw; ani waaticogoyayɛmaw kasaraw fana dɔɔw.

Jamana minnu b ɛ PGM sene na, olu hake sera 25 ma. 0 kera koba ye, baara taabolo kura nafamaba, min kera sababu ye ka *dɛ* fara sɔɔ labugunnin kan diµe kɔfɔ dugumamɔɔw fanfɛ.

µetaa Farafinna: 2007 san kɔfɔ jamana kelen sɔɔla n'o ye Afirikidisidi ye, k'a se Jamana. saba ma 2008 san, Burukina faso (kɔɔri) ani Ezipiti (kaba). Olu ka PGM sene, a Siµe fɔlɔ kera 0 ye.

Boliwi (Soza RR) kera Jamana kɔnɔnɔnɔnannan ye Amerikilatinini min don na PGM seneni na.

Kene Seneta PGM na diµe kɔfɔ, 0 be ka bonya kosebe ka taa a fɛ 2008 san kɔµµ, san tan ni saba ka tugu µɔnw na – o hake dɔnnɛn ye taari miliyɔn 10,7 ye, k'o ben 9,4 % (kemesara la) ka se taari miliyɔn 125 ma, walima, pereperelatige la, taari miliyɔn 166 « taari siya » n' O ye.15 % (kemesara la) walima taari miliyɔn 22 « taarisiya » la. O sigiyɔɔmani ni 74 ye kabini 1996 san, O be PGM ke fɛre kura ye sene bonda la, sɔn kera min ma teliya la. 2008 san, siµe fɔlɔ ye nin ye PGM senekene be lajelen faralen µɔnw kan hake ka teme akiri (acres) miliyari 2 kan (0 be ben taari miliyɔn 800 ma). Miliyari fɔlɔ sɔɔli kera san tan 2005 san na, ka miliyari filanan ke san saba kɔfɔ 2008 san. Kɔfɔsili la, PGM be sene Jamana 25 minnu kɔfɔ, 15 ye Jamana ye, minnu be yiriwali sira kan, ka 10 tɛ ke Jamana yiriwalenw ye.

Sukarobeterafu RR ye PGM senefen kura ye min jagoli siµe fɔlɔ kera 2008 san kɔfɔ Etazini ni Kanada jamana kɔfɔ.

Ezipiti, Burukina Faso, Boliwi, Birezili ni sɔitarali ye jamana duuru ye, minnu tun siµe fɔlɔ ye ka PGM sene, PGM min delila ka jago jamana werɛw kɔfɔ.

Jogo donnenw ye taamasiyɛn nafama ye PGM na *dɛ* be ka fara minnu nafa kan. Jamana tan ye jogo donnenw sene taari miliyɔn 27 la 2008 san. 0 jogo donnenw mɔnisen ye 23 % ye minke, O kera sababu ye olu ka teliya ni Jogo gansanw ye.

PGM senebaga miliyɔn 1,3 farala hake kɔɔ kan 2008 san Kɔfɔ, k'a mume ke miliyɔn 13,3 ye diµe kɔfɔ ; a ka µi a ka dɔn ko 90 % n'o be ben senekela miliyɔn 12, 3 ma, k'olu tun ye senekela misenw ye minnu ka sɔɔ man bon n'u be jamana yiriwataw kɔfɔ.

PGM seneni ye senekela misen sentan caman ka sɔɔ caya ani k'u ka diµelatigecogow yelemo fo ka se u ka denbayaw ma. A ye *dɛ* u ka faantaya la. Misalila, dosiye 39 be jamana damadɔ faantaya nɔɔyari kofɔ, olu ye endi, Sini, Afirikidisidi ani Filipini.

Jamana yiriwataw duuru be ten kan PGM seneni na. Olu ye Sini, endi, Arizantini, Birezili ani Afirikidisidi, n' olu jamanadenw farala µɔnw kan, u hake be se miliyari 2,6 ma. 0 ye diµe sɔnɔni taamasiyɛn ye PGM seneni ma.

PGM seneni nafaw be se dɔɔnɔnɔn taabolow la, ka na ni baara nafamaw keli ye PGM seneni na nin tenkanjamana ninnu caman kɔɔnɔn.

Kɔɔnɔnɔn na, Erɔɔpu jamana wolonwula minnu be ka kaba Bt senɛ, olu ye dɔɔ fara u ka kene senetaw kan 2008 san kɔɔnɔn ni hake ye kemesara la min be se 21 rna (21 %) n'o ka ca ni taari 107,000 ye.

PGM jɔɔnɔn bonyara kosebe, badabada sinsinni na. 0 lajera ji memajɔɔn na:

1°) dɔɔ farali balo kan hadamadenw ni baganw ye ani fumafɛnw (kɔɔnɔn) fo ka se balow ma minnu sɔɔnɔn nɔɔnɔnɔn
2°) danfɛnw ka mɔɔnɔnɔnɔn lakanani ; 3°) dɔɔnɔn faantanya ni kɔɔnɔn la ; 4°) senɛ tɔɔnɔn sigida lamini kan, 0 seginna kɔɔnɔn ; 5°) a kera sababu muman ye waati cogoyaw yelemaniw ni gazi juguw kɔɔnɔn dɔɔnɔnɔn la ; 6°) a kera sababu ye senɛntaji dilanni na ; 7°) a kera sababu muman ye sɔɔnɔn basigili la ka se miliyari 44 ma dolariwari la (U \$) k'a ta 1996 san na k'a bila 2007 san na. Kumalasurenya la, nafa wolonwula ninnu mana fara mɔɔnɔn kan, u be je ka ke jɔɔnɔnɔn ye badabada sinsinni na wa nafa tɔɔ minnu be ka na hake t'olu la.

Nafa minnu kera sɔɔnɔn nasira la, k'a ta 1996 san ni 2007 san furance la, miliyari 44; kemesara la 44 % ; 0 sababu bɔra PGM senɛn sɔɔnɔn hake caya la, ka 56 % sababu bɔ Senɛ musakaw dɔɔnɔnɔn la (0 be na ni bagajiw masali ye ka se tɔɔn 359 000 ma). Hake min ye tɔɔn miliyɔn 141 ye n'o sɔɔnɔn PGM Seneni fɛ, o tun tena se ka sɔɔn ni taari miliyɔn 43 tun ma Senɛ ka kene senenen dafa. Jamana yiriwata minnu ka sɔɔn Sinsinnen don Senɛ kan.

PGM Seneni ye cikɛdugulamɔɔnɔn ka sɔɔn yiriwali sababu ye. o be se ka jɔɔnɔnɔn ta jamana ka yiriwali la sɔɔnɔn nasira la.

Jamana 25 minnu ye PGM taari miliyɔn 125 Senɛ 2008 san, o be ben diɔɔ dugukolo Senenen (taari miliyari 1,5) 8 % ma, diɔɔkɔɔnɔnɔn tila ani kɔɔ (55 %) be sɔɔn 0 jamana ninnu kɔɔnɔn.

PGM seneni sababu la 2007 san kɔɔnɔn, gazikariboniki (C02) kilo miliyari 14,2 rna bɔ, n'o be ben mɔɔbili bolita hake dɔɔnɔnɔn ma ni mɔɔbili miliyɔn 6,3 ye.

Fɛɛɛ nɔɔnɔn ka kan ka sigi sen kan teliya la ka ke sariya ye min be sinsin PGM sɔɔnɔn n'a mumanya cogow kan, a ka ke taabolo basigilen ye min man gelen jamana yiriwataw ma.

PGM Seneni lakodɔɔnna jamana 30 fɛ ka fara jamana werɛw kan minnu diɔɔna ni PGM balow donni ye u ka jamanamɔɔnɔn n'u ka baganw ka daladumuni kama; 0 be ben jamana 55 ma.

Sɔɔn hake nasira la, 2008 san PGM kera sababu ye mume faralen mɔɔnɔn kan, lameriken wari miliyari 7,5 ka sɔɔn. Furance min ye 1996 san - 2008 san ye, 0 mume kera miliyari 50 ye dolariwari la.

Ko nataw: mɔɔsigili minnu kelen don san wolonwula tɔɔ kɔɔnɔn santanjate filanan kɔɔnɔn PGM sannifeere dakun na, n' 0 ye 2006 san 2015 san furance san tan ye, jigi be se ka da 0 mɔɔsigiliw kan. ISAAA ye minnu fɛ 2005 san na, n'o ye ko jamanaw hake, kene Senenta bolodalɛnw ani cikela hake minnu be PGM Seneni na, olu be hake bena sɔɔn ka sigiyɔɔnɔn fila-fila sɔɔn 2006 san -2015 san furance kɔɔnɔn. Taamasiyɛnw b'a jira ko kow taabolow ka mɔɔ. Sigi kelen don n'a ye ko malo ye Senɛn ye ani ko Senɛn kolo geleyali ja bolo, fo o jogow ka ke jogo mɔɔnamaw ye Senɛn kɔɔnɔnɔn la waati nataw lao Seben 39 nan (dosiye 39) fan dɔɔ be kuma kaba sibayelemanen kologeleya kan ja bolo. Ale kaba in jagoli bolodalɛn don ka ben 2012 san ma Etazini, a mana mɛɛn cogo o cogo, a be se farafinjamanaw kɔɔnɔn 2017 san Afiriki Cɛncɛnfo dugumabolo fɛ.

Kunnafoni walanwalannen be Seben 39 nan (dosiye 39) kɔɔnɔn min bonda ye "Global Statut of commercializeb Biotech /GM Crops: 2008 Par Clive James ". I mako mana ke kunnfoni werɛw la se <http://www.isaaa.org> walima ISAAA AfriCenter Walima I ka welelike +254-20-4223618/15 walima ISAAA SEAsiaCenter walima +63-49-5367216 walima Ietere ci info@isaaa.org.